הלכה · משנה תורה · מפרשים · נחל איתן · ספר קדושה

נחל איתן על משנה תורה, הלכות שחיטה

רבי אברהם משכיל לאיתן

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

נחל איתן על משנה תורה, הלכות שחיטה

רבי אברהם משכיל לאיתן

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/נחל-איתן-על-משנה-תורה-הלכות-שחיטה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162152 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק ג 4
הלכה יט 4
הלכה כ 5
פרק ח 5
הלכה ז 5
הלכה יב 6
הלכה כד 6
פרק ט 7
הלכה ה 7
פרק י 8
הלכה י 8
פרק יג 9
הלכה יט 9

פרק ג

הלכה יט

נפסק רוב הקנה או שניקב הוושט בכל שהוא במקום הראוי לשחיטה ה"ז נבילה מחיים ואין השחיטה מועלת בה. דע שאחרונים ביו"ד סי' ל"ג נחלקו בכוונת דברי רבינו אלו אי היינו לומר דהוי נבילה גמורה מחיים ללקות עליה משום נבילה ומפרש דברי הגמרא דפ' השוחט דקאמר על פסוקת הגרגרת דהוי נבילה דלא מטמא מחיים דהיינו דוקא לעניין טומאה אינה מטמאה מחיים אבל מ"מ היה חייב עליה משום נבילה מחיים. או כוונת רבינו לומר דלא הויא נבילה כלל מחיים רק לעניין זה שאין השחיטה מועלת בה. וכן דעת החכם צבי סי' ע"ז. ובקרבן העדה בנזיר השיג עליו ממ"ש רבינו כאן ואינו מוכרח. ואין להכריח מהא דאמר רבא בנדה (דף כ"ג) ושטו נקוב אמו טמאה לידה משמע דלא הוי נבילה בהכי וכמ"ש התוס' פ"ק דבכורות (דף ג' סוף ע"א) ושוב ראיתי להפלתי שהביא ראיה מזה. אבל אינו מוכרח די"ל דמשום שאינו ניכר כל כך ונראה כאדם הוי ולד. ועוד דיש לחלק בין אדם לבהמה כמ"ש בהל' איסורי ביאה ולקמן בפ"ח עיי"ש:

אכן נ"ל להכריח דהוי נבילה ממ"ש הטור יו"ד סי' רצ"ב בשם רבינו שחט קצת סימנים בתוך הקן קודם שיקחנה חייב לשלח ואם לא שלח אינו לוקה. וכ"כ הר"ן שנראה כן מדברי רבינו לקמן בפי"ג והקשה עליו דמאי שנא מאם טריפה דחייב בשילוח ולוקה. אבל אי אמרינן דנקובת הושט הוי נבילה מחיים אתי שפיר ולק"מ דודאי נבילה לא דמי לטריפה. וכן יש ללמוד מדברי הרשב"א בחידושיו בפ"ק דחולין (דף כ') שהוכיח דהא דאמר זעירי נשברה מפרקתה ורוב בשר נבילה היינו דמטמא מיד מדפריך רבה עליה וכי מתה עומד ומולק ואי זעירי מעשה נבילה קאמר אבל אינו מטמא עד שתמות מאי קושיא הא כל שחיטה נמי הכי הוא דנקובת הושט נבילה היא וכו'. וכ"כ הריטב"א שם. ואי ס"ל דהתם לא היה לוקה משום נבילה אכתי י"ל דזעירי לא לטומאה קאמר אלא למלקות אלא ש"מ דהתם נמי היה לוקה:

ומה שהקשה בס' מים קדושים מסוגיא דהתם לדעת רבינו דאי אמרינן דהוי נבילה מחיים תקשה אכל שחיטה וכי מתה עומד ושוחט. ולא ראה דברי הרשב"א והריטב"א שזכרתי. דקושיית הגמרא הוא מטומאה. ובזה אתי שפיר ג"כ מ"ש מהותזו ראשיהן דהתם נמי מיטמאין משא"כ בנקוב או נפסק:

[**ומ"ש** רבינו שאין השחיטה מועלת בה משמע דאם נשחטה הוי כמתה מאליה ומטמא וזה דלא כמ"ש מהרש"א בבכורות (דף כ') דשחיטה מטהרתה ובתשובת ר' עקיבא איגר סי' קצ"ח הקשה למהרש"א מתוספתא דחולין וראש פ"ב דחולין ולפי דבריו תקשי על

דברי רבינו כאן מהתוספתא. אך כבר הרגיש בזה בס' דרך חיים וכתב דדחה התוספתא מהלכה מחמת סוגיא דפ' השוחט דהבינו דהקושיא הוא מפסוקת גרגרת דוקא:

ועיי' בשו"ת האבן דספק בשחיטה לא מקרי רק ספק שהה ודרס אבל ספק נקובת הושט לא הוי ספק בשחיטה דמ"מ הרי היא שחוטה לפנינו. והביא ראיה מתוס' בכורות (דף כ') והטעם שהרי לא היתה בחזקת נקובת הוושט רק בחזקת שלא נשחטה והרי נשחטה לפנינו. עוד הביא ראיה מספק דרוסה דאיכא למיחש נמי לושט ולא מיקרי ספק בשחיטה ולפי דבריו י"ל מה שהקשו לרבינו מפ' אלו טריפות (חולין דף מ"ג) גבי הא דפריך לעולא מ"ש מספק דרוסה]:

הלכה כ

שני עורות יש לו לושט וכו' ניקבו זה שלא כנגד זה נבילה. מכאן תשובה לבעל פמ"ג שכתב ביו"ד סי' ל"ג דניקבו שניהם זה שלא כנגד זה לא הוי אלא ספק טריפה אף אם אין רחוקים הרבה ונפק"מ לספק ספיקא. ואישתמיטתיה דברי רבינו שכתב דהוי נבילה. ומה שדקדק מלשון השו"ע שם שכתב אפשר דמיתרמי אהדדי דמשמע דהוי רק ספק טריפה אינו כדאי דכוונת השו"ע אינו אלא לומר דדוקא מרוח אחת דאפשר דמתרמי אהדדי טריפה ואתו לאפוקי כשניקבו מב' רוחות דכשירה דאז אי אפשר כלל דלתרמי אהדדי משא"כ מרוח אחת כיון דאפשר דלתרמי כודאי חשבינן. ושוב ראיתי בפלתי סי' הנזכר ס"ק ב' ומבואר מדבריו ג"כ דנקובת הושט זה שלא כנגד זה הוי ודאי טריפה וגם נבילה לענין שאין שחיטה מועלת בו. אבל לא ספק טריפה כמ"ש הפרי מגדים:

פרק ח

הלכה ז

נמצאת כולה שתי ערוגות ואין לה חיתוך אזנים טריפה. ותמה הרב כס"מ למה כתב זה רבינו אחר שכתב דין נמצאו שתי האונות כאונא אחת ה"ז חסירה וטריפה דבמכל שכן אתיא. ונראה דיש ליישב ע"פ מ"ש הש"ך ביו"ד סוף סי' ל"ה לחלק בין כשכל הריאה דבוקה לשלא נדבקה רק אונא אחת דהתם מהני היכר בסימנים שהן שתי אונות דבוקות ע"י סמפון וכה"ג משא"כ כשכל הריאה דבוקה לא מהני היכר בסימנים רק בסדק וחיתוך עיי"ש. וכן יש לדייק מלשון רבינו דגבי נמצאו ב' אונות כאונא אחת כתב אם היה ביניהן כמו עלה הדס כדי שיוכר שהן ב' דבוקות מותרת ואם יש היכר בסימנים הרי ניכר שהן ב' דבוקות ואילו גבי נמצאת כולה ב' ערוגות ואין לה חיתוך אזנים כתב סתם טריפה משמע דלא מהני היכר סימנים בלא חיתוך כלל. וא"כ אתי שפיר ולק"מ מה שתמה

הכס"מ דלפ"ז על כרחך הוצרך רבינו לאשמועינן זה כאן דלא אתיא מדין נמצאו ב' אונות כאונא אחת כמ"ש:

ובזה נסתלקה נמי קושיית הלח"מ שהקשה לקמן בפ"י אמאי שמנה רבינו במנין הטרפות חסרה הריאה ממניין האונות. נמצאת הריאה בלא חיתוך אזנים. דהא היינו הך וכל שכן הוא. ולפי מ"ש לאו היינו הך דאתי לאשמועינן מאי דליתא בהך דחסרה הריאה ממניין האונות:

וע"פ מ"ש נסתלק מ"ש הכ"מ לקמן בסוף דין ח' שטעם רבינו שפסק דשיעא כאופתא הוי ודאי טריפה הוא משום דאמר רבא ה' אוני אית לה לריאה אי חסר טריפה דלפי מ"ש לא דמי כלל ההיא דשיעא לדרבא. תדע דלפי דברי הכס"מ קשיא להההיא לישנא דמפרש דברי רפרם הכי דמאי אתי לאשמועינן הא מדרבא אתיא אלא ש"מ דלא דמי להההיא דרבא. ומה שדקדק הכ"מ דאמאי לא כתב רבינו בזה דהוי ספק טריפה כדכתב באינך לישני דרפרם י"ל דשאני התם דלישנא דשיעא הוי לישנא בתרא משו"ה חשיב ודאי:

הלכה יב

וגידים הרכים אין חשובין כבשר. הכ"מ נדחק דאמאי לא חילק רבינו בין גידין שסופן להקשות לאין סופן להקשות כמו שאמרו בגמ'. ול"נ די"ל דרבינו סמך עצמו אמ"ש בפ"י מהל' קרבן פסח דין י' גידין רכין שסופן להקשות וכו' אין נימנין עליהן. ובגמ' מדמה טריפות לפסח:

הלכה כד

אבר שנאמר בו אם ניטל טריפה וכו' אם נבראת חסירה אותו אבר ה"ז מותרת. מה שהקשה על זה התבואות שור בסוף סי' כ"ט מסוגיא דנדה (דף כ"ד) גם הכרתי ופלתי הרגיש בזה בסי' נ' ויישבו עיי"ש. אכן מ"ש שם דאדרבא שיש להביא ראיה לדעת רבינו מסוגיא הנזכר ויישב בזה קושיית הכס"מ על רבינו בפ"י דאיסורי ביאה. אין דבריו מוכרחין דיש ליישב דברי רבינו דהל' איסורי ביאה בדרך אחרת כמ"ש שם ובהל' גרושין:

ועפ"ז יש לדחות ג"כ מה שהכריח שם מדברי התוס' דפ' אלו טריפות (חולין דף נ"ז סוף ע"א) דס"ל כרבינו דניטל גרע מחסר שכתבו דליכא מאן דפליג דניטל ירך וחלל הוי נבילה דלא תקשי מסוגיא דנדה דאיכא למ"ד גבי מפלת גוף אטום שחסר הירך וחלל דלא הוי נבילה ולפי מ"ש בהל' איסורי ביאה דיש לחלק בין אדם לבהמה בלא"ה דברי התוס' אתי שפיר. [וזה דלא כמ"ש השך ביו"ד סי' ש"ה דנראה דס"ל דאדם נמי טריפה אינו חי וכ"כ בספר מראות הצבואות (אות קכה) ואין דבריהם מוכרחים כמ"ש שם. גם מה שהקשה שם בסוף סי' ל"א על דברי הפמ"ג בסוף סי' נ"ז דחסר רגל ושאר טריפות

מן הבטן יכול לחיות ובנדה אמר דלר' זכאי כשנברא חסר למעלה מהארכובא טריפה ואינו חי אף באדם וכל שכן בבהמה ולק"מ דנהי דלר' זכאי הכי הוא אבל מ"מ למ"ד התם דחיה על כרחך הוא אפי' למ"ד בעלמא אינו חיה דהא אליבא דרבי איירי התם דנדה ואיהו ס"ל אינה חיה. ולדעת הפוסקים דלא מחלקי בין אדם לבהמה על כרחך צ"ל דחסר מברייתו ס"ל דחיה]. ועוד דנראה דאף רבינו לא קאמר אלא אבר שנאמר בו אם נטל טריפה בחסר מותר אבל אבר שנאמר בו אם ניטל נבילה אף בחסר הכי הוי. שהרי הוכחת רבינו הוא מדמנו במנין הטריפות נטולה וחסורה בשתים וא"כ דבר שלא נמנה במנין הטריפות אלא שנאמר בו דאם ניטל נבילה מהיכא תיתי לומר דאם חסר לא הוי נבילה וא"כ בניטל ירך וחלל דהוי נבילה בבהמה הוא הדין בחסר. ולא כהכרתי ופלתי הנזכר וכן מדברי הרב בנודע ביהודה חלק יו"ד סי' ה' משמע דלרבינו רק ניטל הירך הוי נבילה ולא חסר ואינו מוכרח ומיהו ביתר לכו"ע לא הוי נבילה כמ"ש בנוב"י שם. ועוד דלהרשב"א אמר דיכולה לחיות וא"כ עדיף משאר טריפות ובודאי לא הוי נבילה אף דאמר כנטול דמי:

ובזה יישבתי סוגיא דפ' המקשה (דף ע"ד) דאמר תני שנוצר טריפה מן הבטן ואפ"ה שחיטתה מטהרתה ומשכחת לה בבעלת ה' רגלים. ולא נקט בעלת ג' רגלים משום דאז הוי נבילה כשחללה ניכר. [וראיתי בספר מנחה חדשה שכתב דספק טריפה פטור מפדיון משום דמיעוט חי רק רוב אינו חי י"ב חודש ובממון אין הולכין אחר הרוב וזה אינו לפי מ"ש ס' הפלאה ריש פ"ג דכתובות דאם נפק"מ ג"כ לעניין איסור והוחזקו לילך אחר הרוב הולכין ג"כ לעניין ממון]:

פרק ט

הלכה ה

[**בשר החופה את רוב הכרס וכו' כיון שנקרע רוב עובי הבשר הזה או ניטל טריפה.** הפוסקים תמהו על רבינו שכתב דלא בעינן מפולש. ומ"ש הכ"מ שטעם רבינו הוא דכי תנן שנקרע רוב החיצונה כשאין הקרע מפולש הוא שאם היה הנקב מפולש אם נקרע בסכין אפי' בכל שהו טריפה זה אינו לדעת רבינו שכתב בפ"ו דיש בדיקה לבני מעים מנקב וכמו שהקשה עליו הש"ך בספרו הארוך סי' מ"ח והתבואות שור שהקשה כן מעצמו על הכ"מ לא ראה שכבר הקדימו הש"ך בספר הנזכר. אכן יש להביא ראיה לדעת רבינו דבזה נסתלקה קושיית התוס' ריש פ' אלו טריפות (חולין דף מ"ג) וכן מצאתי בתבואות שור ובכרתי ופלתי שכתבו כן:

ודע שכתב הש"ך בספרו הארוך דנקדרה אף לדעת רבינו בעינן מפולש דאי אינו מפולש אין זה נקדרה. ובודאי לזה נתכוון ג"כ בש"ך סי' מ"ח ס"ק ז' עיי"ש והפמ"ג שנתקשה בכוונתו אישתמיטתיה מ"ש בס' הארוך להדיא. ומה שהקשה על זה ממ"ש רבינו דין ו' שאם תמתח תעמוד על טפח משמע דמדין טפח קאתינן עליה ואף באין מפולש. באמת לא מכרע כלל דאפ"ה איכא למימר דלענין מפולש קילא מדין קרע טפח כיון דליכא שיעורא אלא ע"י מיתוח. דכה"ג כתבו התבואות שור והכריתי ופלתי דקולא נקדרה מנקרע גבי בהמה קטנה דמיטרפא ברוב קרוע ולא הוי טפח ובנקדרה לא מיטרפא עד שימתח על טפח]:

פרק י

הלכה י

וטריפות שבכוליא ושבטחול לא מנו אותן בבהמה כדי שיהא כנגדן בעוף. פי' הכ"מ דטריפות אלו לא מנו אותן במשנה ולוי דתני כל טריפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף אטריפות שמנו חכמים במשנה קאי ולא אטריפות שאמרו האמוראים. ויש לי להביא ראיה לזה מהסוגיא דפרק אלו טריפות (חולין דף נ"ז) גבי הא דאמר רב שמוטת ירך בעוף כשירה והתוס' שם נדחקו הרבה דמשמע דדוקא בעוף מכשר ולא בבהמה ותקשי ליה ברייתא דתני לוי כל טריפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף עיי"ש. ולפי דברי רבינו דכאן לא קשיא מידי דלוי לא קאי אלא על טריפות שמנו חכמים במשנה ושמוטת ירך לא מנו אותן חכמים במשנה ושוב ראיתי שכבר כתב כן הרשב"א בתשובה סי' רצ"ד והת"ח כתב כן מעצמו ולא ראה תשובת הרשב"א:

ובזה נסתלק מ"ש הט"ז בסוף סי' מ"ג דמצינו לשון זה בגמ' דבי רב פפא מחו בכולייתא וקטלוה אתו לקמיה דר' אבא א"ל וכי להוסיף על הטרפות יש אין לך אלא מה שמנו חכמים. וההיא ודאי לאו אמתניתין קאי אלא על כל מה שמנו גם האמוראים וא"כ מנלן לחלק ולפרש שם בענין אחר ע"כ. ולק"מ דההיא סוגיא דשמוטת ירך הכריחו לרבינו לפרש שם בענין אחר. ועוד נראה דלא דמי ההיא דתני לוי דהויא ברייתא שסידר מדברי התנאים שלפניו דכה"ג פרש"י סוף פ"ג דביצה. וא"כ על כרחך שמנו חכמים במשנה ובריייתא דוקא קאמר ואינו דומה להא דאמר ר' אבא שמנו חכמים דהוא הוה אמורא משא"כ חכמים דתני בברייתא על כרחך אינן אלא תנאים שהוזכרו במשנה ובריייתא. ועוד דאף בלשון אמוראים מצינו דקרו חכמים רק למשנה ובריייתא ולא לשמעתתא דאמוראי בנדה (דף י"ח) וכ"פ התו"ח בסוף פ' ג"ה. וכ"כ בספר באר שבע:

וכן יש ליישב ג"כ מה שהקשה הרב פר"ח על רבינו מהא דקאמר בפ' אלו טריפות (חולין דף נ"ו) דמדמה ריאה דעוף לבהמה לענין טריפות אע"פ שאינן דומין לענין חיתוך אונות וא"כ נדמה נמי טחול דעוף לבהמה לעניין טריפות לחומרא. ולפי מ"ש לק"מ דלא דמי טריפות דטחול שלא הוזכר במשנה ובברייתא משא"כ טריפות דריאה שהוזכר כבר במשנה:

פרק יג

הלכה יט

[**אסור ליטול אם על הבנים וכו' ואם לא שלח לוקה שאין עשה דוחה לא תעשה ועשה.** והקשה הכ"מ לרבנן דסברי דמשלח ואינו לוקה קרא הכי משמע לא תקח האם ואם לקחת שלח וא"כ מעיקרא אין כאן אלא ל"ת והניח בצ"ע. וי"ל דהכא א"א לקיים גמר עשה דמצורע אא"כ יעבור בל"ת ועשה דכשנוטלה עובר בלא תקח וכששוחטה עובר בעשה דשלח ואע"ג דלאו בבת אחת עבר מ"מ כיון דלא מצי מקיים גמר עשה אא"כ יעבור על שתיהן לא אתי עשה ודחי לל"ת ועשה. וכ"כ בשאגת אריה סי' ל"ג ועיי' בשו"ת מקום שמואל סי' ע"ה:

ואגב אזכיר מה שראיתי שכתב שם באותה תשובה דהא דקיי"ל דקולא וחומרא לחומרא מקשינן אין זה אלא בהיקש אבל בגזירה שוה בקבלה מרבו הדבר תלוי בין לקולא ובין לחומרא. וזה אינו דהא היקש נמי קיי"ל דאין אדם דן מעצמו כמ"ש בחידושי לסוכה. ועוד דגם גז"ש אין הקבלה לא התיבה ולא העניין כדאיתא בכמה דוכתי]: